

כוחות באדם אשר האנושות

פרוייקט 30% בתנ"ך

דיכוי נשי

ועוצמה נשית

אור בינר

בחרתי לעסוק בכוחות הדיכוי והעוצמה הנשיים בסיפורי התנ"ך שלמדנו, מכיוון שאני פוגשת את הכוחות האלו ביום יום. בסיפורי בריאת העולם, אדם וחווה, עץ הדעת ומגילת רות באים לידי ביטוי הדיכוי הנשי. האישה תמיד במעמד נמוך מהגבר וצריכה להילחם על הדברים הקטנים ביותר, כמו עצמאות, רכוש ועוד. זאת בשביל לקבל שליט ממה שהגבר מקבל.

בסיפור הבריאה השני האשה נוצרת מצלע האדם: **"וַיִּבֶן יְהוָה אֱלֹהִים אֶת-הַצֶּלַע אֲשֶׁר-לָקַח מִן-הָאָדָם, לְאִשָּׁה; וַיְבָאֶהָ, אֶל-הָאָדָם. (בראשית, ב', כ"ב).** האישה נוצרה מהגבר מפני שהגבר היה בודד, לכן היא צריכה לרצות אותו, להרות ולהביא לו ילדים. אלוהים מביא אותה אליו כאילו היא חפץ, הוא לא נותן לה בחירה, אלא מוסר אותה לאדם.

"וַיֹּאמֶר, הָאָדָם, זֹאת הַפַּעַם עָצַם מַעְצָמִי, וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי; לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה, כִּי מֵאִישׁ לָקַחָהּ-זֹאת" (בראשית ב, כ"ג) - האדם העניק את השם לאישה כמו שהוא העניק לחיות זהו ביטוי נוסף לבעלות של האדם עליה, לעליונות שלו.

בסיפור עץ הדעת האשה אוכלת מפרי עץ הדעת ונותנת לאדם לאכול, לכן אלוהים מעניש אותה: **"אֶל הָאִשָּׁה אָמַר ה' הֲרֵבָה אֲרֵבָה עֲצֹבוֹנָךְ וְהֲרֵנָךְ בְּעֵצָב תֵּלְדִי בָנִים וְאֵל אִישׁךָ תִּשְׁוֶקְתְּךָ וְהוּא יִמְשָׁל בְּךָ. (בראשית ג פסוק טז).** העונש של אלוהים כלפי האשה: האיש ישלוט בה. כלומר- לנצח תהיה נחותה מהגבר.

את דיכוי האשה נוכל לראות גם במגילת רות: מעמד האישה נחות ממעמד מהגבר. הרכוש באותה תקופה היה שייך לגברים. אשה ללא בעל הייתה למעשה ללא רכוש. העדר רכוש היה עלול להוביל להעדר מעמד, ניצול ועוני של נשים אלמנות. לעומת זאת, כשהגבר בתמונה- האישה שייכת לו, היא הרכוש שלו, כל רכושה שייך לבעל: **גַּם אֶת-רוֹת הַמַּאֲבִיָּה אִשְׁתִּי מִחֵלוֹן קִנִּיתִי לִי לְאִשָּׁה (רות, ד, ט').** אפשר לראות מפסוק זה שהמינוח של בועז כלפי רות הוא קנייה, רכישה, הוא הופך לבעלים שלה. הקשר בין הגבר לאשה הוא חד צדדי. כשהגבר מת מעמדה של האשה מדרדר למעמד הנמוך ביותר. לוקחים את רכושה והיא נשארת ללא דבר, והדבר היחיד שיכול לגאול אותה הוא גבר אחר. אפשר לראות את זה בפסוקים הבאים: **"א וַתֹּאמֶר לָהּ, נְעַמִּי חֲמוּתָהּ: בְּתִי, הֲלֹא אֲבִקְשֶׁ-לָךְ מִנוּחַ אֲשֶׁר יִיטֵב-לָךְ. ב וְעַתָּה, הֲלֹא בְעֵז מִדְּעַתָּנוּ, אֲשֶׁר הִייתִי, אֶת-נַעֲרוֹתַי; הִנֵּה-הוּא, זָרָה אֶת-גֵּרְוֹן הַשְּׁעָרִים--הַלְיָלָה. (מגילת רות, ג', א'-ב')**

נעמי אומרת לרות שכדי שיהיה לה טוב היא צריכה להתחתן, וזה מה שאבסורד - כדי שיהיו לאישה חיים טובים, בלי פחד, זלזול ודיכוי היא חייבת להתחתן, שיהיה לה בעל. ללא ספק היא צריכה גם להתאמץ ולעשות פעולות כדי למצוא לה בעל, מישוהו שהיא תהיה שייכת לו, ורק בדרך זו היא תוכל לחיות חיים נורמטיביים ולא חיים של המעמד הנמוך ביותר. רות תלויה בגבר, אין לה שום ברירה. לא משנה מה היא תעשה או איזו אישה היא, היא חייבת להיות שייכת למישוהו (גבר) כדי שהיא תוכל לחיות חיים נורמליים. היא חייבת שיהיה מישוהו שיגאל אותה מהחיים האלו, חיים של אלמנה, של אישה לבדה.

אולם, בפרקים אלה מתגלה גם עוצמה נשית רבה, ולה דוגמאות רבות, דרך האופן בו הנשים בסיפורים אלה נלחמת על חיים טובים יותר: הן לא מוותרות, הן מתמרנות את הגברים לעשות כרצונן בצורה מניפולטיבית.

בסיפור עץ הדעת מסופר: **"וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֵאֲכָל וְכִי תֵאָוֶה-הוּא לְעֵינַיִם, וְנִחְמַד הָעֵץ לְהַשְׂכִּיל, וְתִקַּח מִפְּרִיו, וְתֹאכַל; וַתֵּתֶן גַּם-לְאִשָּׁה עִמָּה, וַיֹּאכַל."** (בראשית, ג', ו') האישה קודם כל אכלה מהפרי ואחרי שהיא הבינה וקיבלה את חוכמת עץ הדעת היא גרמה לאדם לאכול גם הוא. אבל לא לשכוח הגבר אכל ביס אחד, בעוד האישה אכלה את כל שאר הפרי. לכן אני חושבת שכל מעשיה של האישה בפרקים הבאים נתנו לה כוח לעמוד על שלה ולהשיג את מה שהיא רוצה, למרות היווצרותה נחותה.

העוצמה הנשית באה לידי ביטוי גם במגילת רות: **"וַיֹּאמֶר, מִי-אַתְּ; וַתֹּאמֶר, אֲנֹכִי רוּת אֲמֹתָךְ, וּפְרִשֶׁת כְּנָפֶךָ עַל-אֲמֹתָךְ, כִּי גָּלַל אֶתְּהָ."** (מגילת רות, ג', ט')

אני מבינה מפסוקים אלו את הדרך שבה האישה מפעילה מניפולציות על הגבר, כדי שהגבר יעשה את רצונה. באופן זה האשה מגבירה את עוצמתה, מכיוון שהיא מקבלת את מה שהיא רוצה. היא מפעילה את הגבר כמו בובה על חוט. היא יכולה לשלוט על עתידה, וכך להגביה את מעמדה.

אני רואה כוחות העצמה נשית גם באופן בו רות ונעמי שיתפו פעולה וכתרו ברית. הן משתפות פעולה כדי לעזור לעצמן, ורק לעצמן ונעזרות אחת בשנייה ולא בגברים. **"בַּאֲשֶׁר תְּמוֹתֵי אֲמוֹת, וְשֵׁם אֶקְבֹּר; כֹּה יַעֲשֶׂה יְהוָה לִי, וְכֹה יוֹסִיף--כִּי הַמּוֹת, יִפְרִיד בֵּינִי וּבֵינְךָ. (רות, א, יז)." רות**

מצהירה על נאמנותה לנעמי עד סוף חייה. הן כורתות ברית שהן יהיו ביחד עד המוות.

"וַתֹּאמֶר לָהּ, נְעָמִי חַמּוֹתָה: בְּתִי, הֲלֹא אֲבַקֶּשׁ-לְךָ מְנוּחַ אֲשֶׁר יֵיטֵב-לְךָ" (רות, ג, א'). רות ונעמי בחרות ביחד את עתידן ולא אחת מחליטה על השנייה אלא הן חוברות יחד ומחליטות ביחד.

אפשר להיתקל בכוחות עוצמה ודיכוי נשי בכל מקום. כל אישה נתקלת בזה, כל ילדה, וכל נערה. זה העולם שאנו חיים בו, עולם שבו הגבר מרוויח יותר מאיתנו, יש לו יותר זכויות מאיתנו, נחשב יותר מהאישה. כמו בסיפורי בראשית ומגילת רות, המתארים תקופה בה לגבר היו יותר פריווילגיות מלאישה, כך בדיוק גם היום. אבל, כיום דיכוי הנשים מגיע בצורה יותר מעודנת וכדי שאנו הנשים נקבל את אותו הכבוד שגברים מקבלים אנו צריכות לעשות פי שלוש בכל דבר. דוגמא לכך: **"אמונות ותפיסות על מקומן של נשים, היו פעם חד משמעיות ונאמרו בריש גליי: מקומה של האישה בבית, או במקרה הטוב, במטבח. היום חושבים בדיוק אותו הדבר, רק במסווה של קדמה ונאורות" (לקוח מ-מכי חכם נאמן).** יש עוד המון גורמים שמשמיעים אמירות כאלו, שהאישה מקומה בבית, לשרת את הגבר, להביא לו ילדים ולגדל אותם. בקיצור, לעשות לו חיים קלים.

בדיוק בגלל זה בחרתי לכתוב על הכוחות של עוצמה ודיכוי נשי, כי הדיכוי הנשי כרגע לדעתי הכי נוגע לנו הנשים. הוא מוסתר לעין, מסווה, ועדיין הכי כואב להבין שאנחנו המדוכאות. אבל אנחנו, כמו שהזכרתי למעלה, וכמו שחונכתי, צריכות לקחת את המצב הזה בידיים שלנו, בדיוק כמו רות ונעמי ששיתפו פעולה והרימו את עצמן.

וַתֹּאמֶר לָהּ, נְעָמִי חַמּוֹתָה: בְּתִי, הֲלֹא אֲבַקֶּשׁ-לְךָ מְנוּחַ אֲשֶׁר יֵיטֵב-לְךָ. (רות, ג, א'). כבר מתקופת סיפורי התנ"ך, שנכתבים בשפה שמטרתה לדכא אותנו הנשים, אנו הצלחנו להערים על הגברים

ולחלחם על מה שמגיע לנו. אכן הקרב עוד ארוך, אבל אני באמת חושבת שאנו הנשים המין החזק ביותר, ושה תפקידנו לקחת אחריות על עצמנו ולא לחכות לגבר שיגאל או יציל אותנו! כמו שרות צריכה שבועז יגאל אותה. אולי זו רק אני, אבל אני באמת חושבת שסיטואציות כאלו לא צריכות לקרות: שהאישה תלך ותחפש גבר ממשפחתה שלה, רק בגלל הפחד מהסביבה. לצערי, אני יכולה להאמין שסיטואציה כזו תקרה גם כיום. היא לא נשמעת לי מומצאת. זה מה שהכי מעצבן אותי בדיכוי נשים כיום, שמשו "שקרה" לפני אלפי שנים, נשמע הגיוני לגמרי לחשוב שיקרה גם היום.

הפוסטר שעיצבתי ממחיש את ההתקדמות של הגבר לאורך ההיסטוריה, לעומת חוסר ההתקדמות של האישה.

דיכוי הנשים, היחס כלפי נשים, שהיה לפני אלפי שנים ממשיך כיום, פשוט מוסווה יותר טוב. היום מתנהגים כאילו זה לא קורה, או שיש התקדמות למרות שזה לא המצב. בחרתי לשים את הגבר עם הספר אחרי הגבר עם הרובה כדי להדגיש שפעם היו מתנהגים בצורה מזלזלת לנשים בגלוי, והיום ההתנהגות זהה פשוט מתרחשת בסתר.

שמתי את החתול באמצע הפוסטר. הוא מייצג פעולה מניפולטיבית מכיוון שהוא מתחפש לאריה. לדעתי פעולה מניפולטיבית היא גם דיכוי וגם עוצמה נשית. עוצמה, כי דרך המניפולציה האישה מצליחה להשיג את מה שהיא רוצה, ודיכוי - כי היא צריכה להפעיל מניפולציות כדי להשיג זאת.

השחור והלבן בהשראת הסמל יין ויאנג, בו הלבן מסמל רוגע בעוד שהשחור מסמל כאוס. הגברים יוצרים כאוס, אבל מסביבם נראה שהכול רגוע וכביכול כרגיל. הנשים לבנות על רקע שחור- הן צריכות להתנהג כאילו הכל טוב, כשמסביבן כאוס.